

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej mechanizm wymiany informacji w odniesieniu do umów międzyrządowych w dziedzinie energii między państwami członkowskimi a państwami trzecimi

COM(2011) 540 wersja ostateczna – 2011/0238 (COD)

(2012/C 68/12)

Sprawozdawca: **Jonathan PEEL**

Dnia 27 września 2011 r. Rada Unii Europejskiej, działając na podstawie art. 194 ust. 2 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie

wniosku dotyczącego decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej mechanizm wymiany informacji w odniesieniu do umów międzyrządowych w dziedzinie energii między państwami członkowskimi a państwami trzecimi

COM(2011) 540 wersja ostateczna – 2011/0238 (COD).

Sekcja Transportu, Energii, Infrastruktury i Społeczeństwa Informacyjnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 20 grudnia 2011 r.

Na 477. sesji plenarnej w dniach 18–19 stycznia 2012 r. (posiedzenie z 18 stycznia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 177 do 1 – 10 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Zalecenia i wnioski

1.1 Energia ma fundamentalne znaczenie dla naszego standardu życiowego i jakości naszego życia⁽¹⁾. EKES z zadowoleniem przyjmuje opublikowanie przez Komisję wniosku dotyczącego decyzji ustanawiającej mechanizm wymiany informacji w odniesieniu do umów międzyrządowych w dziedzinie energii między państwami członkowskimi a państwami trzecimi. Komitet postrzega to jako właściwy krok w kierunku skutecznego wdrażania wspólnej zewnętrznej polityki UE w zakresie energii, w zgodzie zarówno z traktatem lizbońskim (art. 194 TFUE⁽²⁾), jak i ze strategią UE „Energia 2020”⁽³⁾ oraz z konkluzjami Rady Europejskiej w zakresie energii z 4 lutego 2011 r. Najwyższy już czas wprowadzić skuteczny i obowiązkowy system wymiany informacji w formie zaproponowanej przez Komisję, w ramach którego odgrywałaby ona czynną rolę przy negocjowaniu przez państwa członkowskie międzyrządowych umów z krajami partnerskimi w zakresie energii.

1.2 W związku z tym Komitet przyjmuje także z zadowoleniem fakt zaproponowania we wniosku wymiany informacji na temat wszystkich istniejących dwustronnych umów energetycznych. Komisja szacuje przy tym, że pomiędzy państwami członkowskimi a państwami trzecimi może istnieć około 30 umów międzyrządowych dotyczących ropy naftowej i około 60 umów dotyczących gazu, a także mniejsza liczba umów dotyczących energii elektrycznej.

1.2.1 Komitet wyraża zdziwienie, że tego rodzaju mechanizm wymiany informacji – zarówno między Komisją i państwami członkowskimi, jak i pomiędzy samymi państwami

członkowskimi – jeszcze nie powstał, przy czym zastrzega konieczność zachowania pełnej poufności. Można zaobserwować, że choć ani Komisja, ani państwa członkowskie nie posiadają obecnie kompletnego obrazu sytuacji w odniesieniu do któregośkolwiek partnera handlowego, to najważniejsi partnerzy z pewnością będą nim dysponować. Konieczne jest, by podejmując działania na rzecz zapewnienia odpowiednich, stabilnych i bezpiecznych dostaw energii w przewidywalnej przyszłości, Europa mówiła jednym głosem, oraz by kontynuowała tworzenie skutecznego jednolitego rynku energii. Według szacunków globalne zapotrzebowanie na energię – której zasoby są ograniczone – może wzrosnąć o około 40 % w ciągu następnych 20 lat, głównie z powodu wzrostu konkurencji ze strony gospodarek wschodzących. Sytuacja ta może się jeszcze bardziej skomplikować ze względu na działania, które trudno obecnie przewidzieć, a które mogą zostać podjęte, by przeciwdziałać skutkom zmiany klimatu.

1.3 Komitet z zadowoleniem przyjmuje ponadto fakt, że w art. 5 wniosku przewiduje się wydawanie przez Komisję oficjalnej deklaracji potwierdzającej, że negocjowany w danym momencie projekt nie narusza zasad rynku wewnętrznego, pod warunkiem, że wspomnianą deklarację wydaje się bez niepotrzebnej zwłoki i w przewidzianym terminie. Komitet stwierdził już wcześniej w opinii na temat kompleksowej europejskiej polityki dotyczącej inwestycji międzynarodowych⁽⁴⁾, w której poruszono wiele kwestii odzwierciedlonych w niniejszej opinii, że pewność prawa ma dla inwestorów kluczowe znaczenie.

1.3.1 Komitet jest jednakże zaniepokojony propozycją, by fakt niewydania przez Komisję opinii w ciągu czterech miesięcy oznaczał jej zgodę. Zrozumiałe jest, że ze względów proceduralnych niepraktyczne ani niełatwe byłoby udzielanie przez Komisję formalnej zgody w każdym przypadku, lecz ze względu

⁽¹⁾ Poseł do PE Giles Chichester, były przewodniczący komisji PE, październik 2011 r.

⁽²⁾ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej.

⁽³⁾ COM(2010) 639 wersja ostateczna.

⁽⁴⁾ Dz.U. C 318 z 29.10.2011, s. 150–154.

na fakt, że poproszono o kontrolę zgodności, oraz ze względu na potrzebę przejrzystości Komitet wzywa do wydawania – w miarę możliwości – choćby nieformalnego, zawiadomienia o pozytywnym przebiegu kontroli bądź do odpowiednio wczesnego ostrzeżenia w razie wyłonienia się potencjalnego problemu wymagającego dalszej analizy.

1.4 Przy zawieraniu umów w dziedzinie energii należy kierować się względami zarówno strategicznymi, jak i handlowymi. Mając na uwadze potrzebę utrzymania zasad proporcjonalności i przejrzystości, Komitet wyraża jednak ubolewanie, że umowy robocze obejmujące operatorów komercyjnych nie są uwzględnione we wniosku, zwłaszcza jeśli weźmie się pod uwagę, iż w Uzasadnieniu (Rozdział 1) wyraźnie wspomniano, że dany dostawca może uzyskać monopol (lub pozycję zbliżoną do monopolu), co byłoby niezgodne z prawem UE. Komitet wzywa Komisję, by przynajmniej podjęła aktywne działania, by zapewnić sobie łatwy i pełny dostęp do tych części umów handlowych, które uznaje się za mogące nieść skutki dla regulacji UE, zwłaszcza jeśli miałyby one postać załączników do umów międzyrządowych. Komitet odnotowuje ze szczególnym niepokojem potencjalne zagrożenia mogące pojawić się w sytuacji, gdy partnerstwa strategiczne wymuszałyby przyjmowanie praktyk narzucanych przez pozaunijne interesy, które mogłyby okazać się szkodliwe.

1.4.1 Ponadto Komitet podkreśla, że europejscy konsumenci nie będą w stanie łatwo odróżnić międzyrządowych i prywatnych umów energetycznych zawieranych na zewnątrz, zważywszy, że ich skutki w postaci cen, wyboru dostawców, koszyka energetycznego oraz innych istotnych względów, są w każdym przypadku podobne.

1.4.2 Komitet wzywa do podejmowania sprawiedliwych, lecz zdecydowanych działań w tych nieuniknionych przypadkach, w których określone dostawcy z państw trzecich będą kierowali się strategicznymi i handlowymi interesami, które nie są zgodne z interesami UE. Komitet wyraża wątpliwość co do tego, czy łatwo będzie zrealizować zamiar Komisji, by wspomniani dostawcy w większym stopniu przestrzegali zasad unijnego rynku wewnętrznego. Niemniej Komitet uważa, że należy we wszystkich możliwych przypadkach przystępować do negocjacji w duchu partnerstwa, szczeroci i wzajemnego zaufania.

1.5 Komitet ubolewa jednak zwłaszcza nad tym, że nie przeprowadzono pełnej oceny skutków, gdyż pozwoliłoby to lepiej i w sposób bardziej otwarty przewidzieć i zrozumieć prawdopodobną reakcję państw członkowskich. Energia jest oczywiście kompetencją dzieloną między Komisję i państwa członkowskie, i dla wielu jest blisko związana z ich rozumieniem suwerenności. Poglądy na tę kwestię będą dwojaki: niektórzy będą dążyć do uzyskania dodatkowego wsparcia, podczas gdy inni będą upatrywać we wspomnianych działaniach nieuzasadnionej ingerencji, zwłaszcza utraty kontroli nad własnym mandatem negocjacyjnym i autonomii, i będą postrzegać ten nowy mechanizm jako „tylną furtkę” do przekazania Unii Europejskiej kompetencji w zakresie polityki energetycznej. Komisja nie ma tutaj takich samych uprawnień co w przypadku inwestycji, gdzie proponuje się podjęcie podobnych działań w odniesieniu do dwustronnych umów inwestycyjnych (których jest znacznie więcej). Niemniej także i w tym ostatnim przypadku zalecana

byłaby ostrożność leżąca w interesie wszystkich stron.

1.5.1 Komisja powinna pokazać, że bierze pod uwagę tego rodzaju zastrzeżenia ze strony państw członkowskich, które mogą się poczuć zagrożone, i powinna podchodzić do wszelkich zmian z wyczuciem, aby wzmocnić akceptację dla faktu, iż najważniejszym celem proponowanej wymiany informacji jest wzmocnienie pozycji przetargowej państw członkowskich wobec państw trzecich. Bardzo ważna będzie tutaj pełna współpraca z organami regulacyjnymi państw członkowskich. Komitet z zadowoleniem przyjmuje fakt położenia nacisku na wspieranie państw członkowskich w trakcie negocjacji, uważa jednak, że na wczesnych etapach, gdy Komisja aktywnie angażuje się w negocjacje, należy wykazać się efektywnością i zapewnić wystarczające rezultaty, by pomóc w przewyżczeniu nieuniknionych obaw.

1.5.2 Komitet wnosi także o dodatkowe wyjaśnienie praktycznego stosowania art. 7 dotyczącego poufności, biorąc pod uwagę, że wszystkie niezbędne elementy umowy handlowej (w tym ceny i warunki) stanowią tajemnice handlowe i tym samym są poufne. Będzie to miało zasadnicze znaczenie dla akceptacji decyzji. W związku z tym, że wspólna polityka energetyczna UE nie została jeszcze w pełni urzeczywistniona, państwa członkowskie i Komisja muszą kontynuować wysiłki na rzecz budowania niezbędnego wzajemnego zaufania między wszystkimi zainteresowanymi stronami; a omawiany wniosek może stanowić tutaj jedynie punkt wyjścia.

1.6 Komitet poddaje w wątpliwość stwierdzenie Komisji, że wniosek nie będzie miał żadnego wpływu na budżet. Biorąc pod uwagę rosnące wymogi związane z europejską polityką energetyczną, Komitet nie wierzy w to, że przewidziane częste monitorowanie i działania doradcze będą mogły zostać zapewnione bez dodatkowych środków.

1.7 Komitet wzywa do tego, by pierwszą okresową ocenę przeprowadzić po dwóch, a nie po czterech latach, gdyż do tego czasu zgromadzi się wystarczające doświadczenie i dane do oceny skuteczności tego mechanizmu.

1.8 Jeśli chodzi o szersze skutki wniosku, omówione głównie w towarzyszącym mu, szerzej zakrojonym komunikacie, to Komitet z zadowoleniem przyjmuje nadrzędny cel Komisji dotyczący wzmocnienia zewnętrznego wymiaru ogólnej polityki energetycznej UE. Efektywność energetyczna, bezpieczeństwo i stabilność są w sposób oczywisty powiązane, ale Komitet ubolewa, że nie zaznaczono z kolei w pełni wyraźnie ich związku z trzema szerzej uznanymi celami dotyczącymi konkurencyjnej, zrównoważonej i bezpiecznej energii, chociażby dlatego, że konkurencyjna i zrównoważona energia nie zawsze są ze sobą kompatybilne.

1.8.1 Komitet wyraża także ubolewanie, że wniosek, który dotyczy głównie szczegółów technicznych i procedur, nie uwzględnia ściśle powiązanych aspektów, takich jak stosunki dyplomatyczne i społeczno-gospodarcze z państwami dostawcami i z krajami tranzytowymi. W komunikacie zaś uwzględniono je tylko w ograniczonym stopniu.

1.8.2 Nie widać też wyraźnie, że wniosek jest całkowicie związany i wzajemnie skoordynowany z szerszymi aspektami energii dotyczącymi handlu. Negocjacje handlowe należą oczywiście od dziesięcioleci do kompetencji UE. W niniejszej opinii uznaje się, że energia odgrywa zasadniczą rolę w mających się niedługo zakończyć pierwszych i pionierskich negocjacjach UE w sprawie pogłębionej i kompleksowej umowy o wolnym handlu (DCFTA) z Ukrainą, która jest krajem o zasadniczym znaczeniu, jeśli chodzi o tranzyt energii do UE. Aktywnie rozważa się również podjęcie negocjacji w sprawie DCFTA z innymi krajami sąsiadującymi z UE, zarówno w ramach Partnerstwa Wschodniego, jak i partnerstwa eurośroziemnomorskiego, gdzie energia także powinna odgrywać kluczową rolę.

1.8.3 Komitet wzywa Komisję, by podczas negocjacji w sprawie najważniejszych wszechstronnych aspektów związanych z energią w ramach proponowanej umowy UE – Rosja zwróciła szczególną uwagę na wyjątkową pozycję trzech państw bałtyckich, gdyż ich sieci energetyczne są zsynchronizowane raczej z systemem rosyjskim, a nie unijnym.

1.9 Komitet wyraża wreszcie głębokie ubolewanie, że zarówno we wniosku, jak i w komunikacie, nie przewidziano mechanizmu zapewniającego zaangażowanie społeczeństwa obywatelskiego. Należy zmienić ten stan rzeczy. Obecnie tworzy się lub wkrótce będzie tworzyć oficjalne mechanizmy monitorowania realizacji niedawno zawartych umów UE o wolnym handlu, między innymi z Koreą Południową; powołano także aktywne Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego.

1.9.1 Niemniej jednak z prawdziwym zadowoleniem przyjmujemy fakt, że Komitet został nareszcie włączony w prace platformy tematycznej Partnerstwa Wschodniego w dziedzinie energetyki, tym bardziej, że udział społeczeństwa obywatelskiego w posiedzeniach pozostałych trzech platform jest już dobrze ugruntowany.

2. Kontekst

2.1 4 lutego 2011 r. Rada Europejska uzgodniła, że UE i państwa członkowskie powinny usprawnić koordynację swych działań zewnętrznych w zakresie energetyki, i wezwała je do przekazywania Komisji informacji, począwszy od stycznia 2012 r., na temat wszystkich nowych i istniejących dwustronnych umów energetycznych z państwami trzecimi.

2.2 We wrześniu Komisja Europejska opublikowała więc dwa dokumenty dotyczące utworzenia zewnętrznej polityki energetycznej UE: wniosek dotyczący decyzji ustanawiającej mechanizm wymiany informacji w odniesieniu do umów międzyrządowych w dziedzinie energii między państwami członkowskimi a państwami trzecimi⁽⁵⁾ oraz komunikat pt. „Polityka energetyczna UE: stosunki z partnerami spoza UE”⁽⁶⁾.

2.3 Komisja zwróciła się do Komitetu o wydanie opinii jedynie w sprawie dokumentu legislacyjnego, który ustanawia mechanizm wdrożenia konkluzji Rady Europejskiej z lutego 2011 r. Wspomniany komunikat, którego zakres tematyczny

jest znacznie szerszy, odnosi się do wniosku jedynie ogólnikowo. Komitet ubolewa nad tym ograniczeniem, gdyż w komunikacie porusza się wiele kluczowych kwestii, na temat których EKES pragnąłby się wypowiedzieć, takich jak energia odnawialna, efektywność energetyczna oraz inne zagadnienia istotne dla zrównoważonego rozwoju, aż po stosunki UE z Rosją, Chinami oraz innymi szybko rozwijającymi się gospodarkami, i ogólnie, z krajami rozwijającymi się.

2.3.1 Komisja jasno stwierdziła, że komunikat będzie podstawą opracowania szeregu wniosków, a omawiany wniosek dotyczący decyzji jest pierwszym i jednym z istotniejszych.

2.4 Globalne zapotrzebowanie na energię i zależność UE od importowanych paliw kopalnych rośnie. Jak stwierdzono w komunikacie, ponad 60 % gazu ziemnego i ponad 80 % ropy naftowej na potrzeby UE pochodzi z importu. Jednocześnie UE stoi w obliczu coraz większej konkurencji o zasoby paliw kopalnych, zwłaszcza ze strony krajów wschodzących. Światowe zapotrzebowanie na energię może wzrosnąć o 40 % w ciągu najbliższych 20 lat, a działania związane ze zmianą klimatu, które trudno dziś przewidzieć, mogą jeszcze bardziej skomplikować tę sytuację. Wiele państw członkowskich może polegać jedynie na ograniczonej liczbie dostawców energii i z tego powodu narażonych jest na wąskie gardła i zmienność cen, zwłaszcza jeśli chodzi o gaz ziemny i ropę naftową. W związku z tym panuje przekonanie, że należy bezzwłocznie zapewnić zewnętrzną politykę energetycznej UE znacznie bardziej solidną podstawę. Podejmując działania na rzecz zapewnienia odpowiednich, stabilnych i bezpiecznych dostaw energii w przewidywalnej przyszłości, Europa musi koniecznie przemawiać jednym głosem; powinna także kontynuować tworzenie skutecznego jednolitego rynku energii.

2.5 Dotychczas udostępniono niewiele skutecznych narzędzi na rzecz osiągnięcia powyższego celu. Przewiduje się, że energia będzie istotną częścią umowy DCFTA między UE a Ukrainą, która jest bliska finalizacji. Z kolei Wspólnota Energetyczna reguluje stosunki energetyczne UE z dziewięcioma krajami partnerskimi⁽⁷⁾ w Europie Wschodniej i Południowo-Wschodniej. Przyjęcie długoterminowego i strategicznego podejścia międzynarodowego wymagać będzie znacznie bardziej ustrukturyzowanych i spójnych postanowień instytucjonalnych. Strategia UE „Energia 2020” słusznie określa wzmocnienie zewnętrznego wymiaru polityki energetycznej UE mianem głównego priorytetu, co jest celem proponowanej decyzji.

2.6 Wniosek w sprawie decyzji nakłada na państwa członkowskie wymóg wymiany informacji z Komisją Europejską odnośnie do ich zamiaru zawarcia międzyrządowych umów w dziedzinie energii z państwami trzecimi. Poprzez mechanizm kontroli zgodności (art. 5) Komisja pragnie zapewnić zgodność takich umów z zasadami rynku wewnętrznego. Jedną z głównych korzyści z tym związanych byłoby zapewnienie pewności prawa w odniesieniu do inwestycji⁽⁸⁾. Komisja podkreśla, że

⁽⁵⁾ COM(2011) 540 wersja ostateczna.

⁽⁶⁾ COM(2011) 539 wersja ostateczna.

⁽⁷⁾ Albania, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, była jugosłowiańska republika Macedonii, Mołdawia, Czarnogóra, Serbia, Ukraina i Kosowo.

⁽⁸⁾ Musi to oczywiście być zgodne z nowymi, kompleksowymi uprawnieniami i polityką UE w zakresie inwestycji określonymi w Traktacie z Lizbony – zob. opinię EKES-u w Dz.U. C 318 z 29.10.2011, s. 150–154.

nowy mechanizm jest środkiem koordynującym, który ma na celu wspieranie państw członkowskich i wzmocnienie ich pozycji negocjacyjnej, a nie zastąpienie jej lub ograniczenie możliwości zawierania przez nich tego rodzaju umów. W art. 7 zwraca się uwagę na istnienie rozwiązań zapewniających poufność informacji, co jest bardzo delikatną kwestią.

2.7 Niemniej Komitet ubolewa, że umowy między operatorami komercyjnymi są wyłączone z zakresu decyzji, zwłaszcza jeśli weźmie się pod uwagę, że Komisja wyraźnie ostrzega, że dany dostawca może uzyskać monopol (lub pozycję zbliżoną do monopolu), co byłoby niezgodne z prawem UE⁽⁹⁾. Komitet wzywa Komisję, by wobec tego podjęła przynajmniej aktywne działania w celu zapewnienia sobie łatwego i pełnego dostępu do tych części umów handlowych, które uznaje się za mogące nieść skutki dla regulacji UE, zwłaszcza jeśli miałyby one postać załączników do umów międzyrządowych.

3. EKES: zdecydowane poparcie dla silnej, zewnętrznej polityki energetycznej UE opartej na bezpieczeństwie dostaw

3.1 W marcu 2011 r. Komitet jednoznacznie wezwał⁽¹⁰⁾ do szybkiej i systematycznej poprawy skuteczności wspólnej polityki zagranicznej Unii Europejskiej w dziedzinie energii. W odpowiedzi na wniosek ówczesnej prezydencji węgierskiej o konsultację, Komitet nalegał na podjęcie konkretnych działań w celu lepszej koordynacji polityki wewnętrznej i zewnętrznej oraz na wypracowanie zintegrowanego i spójnego podejścia. Wezwał także do zapewnienia nowego wymiaru instytucjonalnego w odniesieniu do kwestii energii, do nadania tej polityce strategicznego i wielostronnego wymiaru oraz do skutecznego wdrożenia uprzywilejowanych partnerstw energetycznych z krajami sąsiadującymi z UE.

3.2 Wcześniej, bo w 2009 r. Komitet⁽¹¹⁾ wezwał do opracowania kompleksowej, zewnętrznej strategii energetycznej UE i zapewnienia środków do jej realizacji. W perspektywie długoterminowej Komitet określił bezpieczeństwo energetyczne i politykę przeciwdziałania zmianie klimatu mianem dwóch kluczowych filarów międzynarodowych stosunków UE w dziedzinie energetyki. Podkreślił także znaczenie trzeciego pakietu energetycznego dla zmniejszania uzależnienia UE od zewnętrznych dostawców, ale zaznaczył przy tym, że należy zachęcać do zrównoważonego wytwarzania i wykorzystywania energii w krajach trzecich. Zwrócono uwagę na silny związek między energią a odpowiednią polityką handlową, jak również na obowiązek stosowania przez kraje partnerskie zasad rynkowych takich jak wzajemność, równe traktowanie, przejrzystość, ochrona inwestycji, czy też przestrzeganie zasad praworządności i praw człowieka. Z uwagi na to, że energia będzie odgrywać coraz istotniejszą rolę w sporach międzynarodowych, Komitet ponownie podkreśla pilną potrzebę zrównoważenia narodowych interesów państw członkowskich wspólnym europejskim stanowiskiem.

3.3 Komitet⁽¹²⁾ podkreśla ponadto, że nie można oddzielać promowania odnawialnych źródeł energii i różnicowania źródeł energii od zewnętrznych działań europejskich, szczególnie

w regionie śródziemnomorskim. Aby osiągnąć zgodność z polityką UE w zakresie przeciwdziałania zmianie klimatu, należy stopniowo znieść szkodliwe dopłaty do kopalnych źródeł energii w krajach partnerskich, zwiększyć finansowanie B&R w zakresie projektów dotyczących odnawialnych źródeł energii i promować handel towarami i usługami, które sprzyjają rozwojowi energii odnawialnej.

4. Rola społeczeństwa obywatelskiego

4.1 Uchybienia, które doprowadziły do licznych demonstracji w świecie arabskim w 2011 r., ponownie wykazały kluczową rolę społeczeństwa obywatelskiego w przechodzeniu do demokracji, przeprowadzaniu reform konstytucyjnych i w rozwoju instytucjonalnym. Aby zapewnić przejrzysty i partycypacyjny proces decyzyjny, który cieszyłby się publicznym wsparciem, należy w pełni uwzględnić wkład społeczeństwa obywatelskiego, zwłaszcza partnerów społecznych, zarówno w tym regionie, jak i w krajach Partnerstwa Wschodniego⁽¹³⁾. Komitet głęboko ubolewa nad brakiem we wniosku i w komunikacie jakiegokolwiek odniesienia do mechanizmu, który zapewniłby udział społeczeństwa obywatelskiego, pomimo przyszłego ścisłego zaangażowania partnerów społecznych oraz tego, że będą oni potrzebni do zapewnienia niezbędnej informacji zwrotnej, gdyby pojawiły się problemy, oraz pomimo konkretnego odniesienia w komunikacie⁽¹⁴⁾ do „wspólnych projektów realizowanych przez przemysł”. Niemniej jednak z prawdziwym zadowoleniem przyjmujemy fakt, że Komitet został nareszcie włączony w prace platformy tematycznej Partnerstwa Wschodniego w dziedzinie energetyki, tym bardziej, że udział społeczeństwa obywatelskiego w posiedzeniach pozostałych trzech platform jest już dobrze ugruntowany.

4.2 Ponadto tworzy się lub wkrótce będzie tworzyć oficjalne mechanizmy monitorowania realizacji podpisanych niedawno umów o wolnym handlu, szczególnie umowy z Koreą Południową. Ponadto aktywnie działa Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego. W kwestiach energetycznych głos społeczeństwa obywatelskiego ma również duże znaczenie. Musi to objąć samych konsumentów, którzy często ponoszą nieproporcjonalnie duże skutki porażek rynku, również w celu osiągnięcia większej przejrzystości, większego wpływu i lepszej edukacji społeczeństwa.

5. Szersze względy strategiczne

5.1 Komitet w pełni popiera zamiar Komisji dotyczący odgrywania wiodącej roli w tworzeniu kompleksowej i skoordynowanej zewnętrznej strategii energetycznej UE i wzywa państwa członkowskie do wspierania tych wysiłków w duchu solidarności i wzajemnego zaufania.

5.2 EKES uważa, że solidarność jest kamieniem węgielnym wspólnej polityki energetycznej UE, zwłaszcza jeśli chodzi o pomoc tym państwom członkowskim, które nie mają wystarczającej siły przetargowej, w uzyskaniu dostępu do energii po uczciwych i zrównoważonych cenach.

⁽⁹⁾ Uzasadnienie (Rozdział 1 COM (2011)540 wersja ostateczna).

⁽¹⁰⁾ Dz.U. C 132 z 3.5.2011, s. 15–21.

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 182 z 4.8.2009, s. 8–12.

⁽¹²⁾ Dz.U. C 376 z 22/12/2011, s. 1.

⁽¹³⁾ Ukraina, Mołdawia, Gruzja, Armenia, Azerbejdżan i Białoruś.

⁽¹⁴⁾ Rozdział 1.3, s. 7.

5.3 Oprócz tego, że UE jest istotnym odbiorcą energii, jest także uznawana za ważnego dostawcę technologii i posiada jedne z najostrejszych norm na świecie dotyczących przejrzystości i regulacji rynku, także w zakresie bezpieczeństwa jądrowego oraz bezpieczeństwa związanego z innymi rodzajami energii.

5.4 Komitet odnotowuje podane w komunikacie⁽¹⁵⁾ dane stwierdzające, że 85 % gazu ziemnego i prawie 50 % ropy naftowej importowanych do UE pochodzi z Rosji, Norwegii i Algierii (podczas gdy 36 % ropy naftowej importowanej do UE pochodzi z krajów należących do OPEC). Rosja odgrywa również decydującą rolę w dostawach węgla i uranu do UE.

5.5 Dostęp do energii, podobnie jak dostęp do surowców, jest kwestią o podstawowym i strategicznym znaczeniu dla UE zważywszy, że światowe zapotrzebowanie na energię gwałtownie wzrosło w ciągu następujących 20 lat. Komitet opowiada się za utworzeniem strategicznych partnerstw z najważniejszymi globalnymi podmiotami energetycznymi (dostawcami, państwami tranzytowymi oraz krajami, które są odbiorcami energii), które powinny obejmować współpracę w zakresie poprawy opłacalności i wykorzystywania technologii niskoemisyjnych, a także wspieranie efektywności energetycznej i energii odnawialnej oraz zwrócenie większej uwagi⁽¹⁶⁾ na bezpieczeństwo dostaw. W szczególności Komitet liczy na zawarcie w nieodległej przyszłości umowy z Ukrainą, która powinna obejmować bezpieczeństwo związane z nieprzerwanymi dostawami, ceny oraz inne kluczowe kwestie.

5.6 Ma to szczególne znaczenie dla przyszłości polityki handlowej UE, ale Komitet przyjmuje także z zadowoleniem fakt, że komunikat zawiera odniesienie do zacieśnienia związków między polityką energetyczną a polityką UE w zakresie rozwoju, rozszerzenia, inwestycji i szerszych stosunków międzynarodowych. Jednym z głównych celów traktatu lizbońskiego było spójniejsze zarządzanie tymi różnymi obszarami polityki UE. Polityka energetyczna UE musi także zostać obecnie w pełni dostosowana do tych różnych obszarów polityki, także w zakresie zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego krajów rozwijających się.

5.7 Mamy nadzieję, że nasi główni partnerzy we Wspólnocie Energetycznej podejmą starania na rzecz dostosowania się do uregulowań UE dotyczących wewnętrznego rynku energii oraz ich przestrzegania. Komitet odnotowuje z niepokojem przedstawioną w marcu krytyczną ocenę Komisji dotyczącą osiągnięć tej

Wspólnoty⁽¹⁷⁾. Istnieje wciąż istotna rozbieżność między zobowiązaniami politycznymi a rzeczywistym wdrożeniem energetycznego dorobku prawnego przez członków Wspólnoty, którzy krytykowani są przez Komisję również za utrzymywanie przestarzałych mechanizmów rynkowych, utrudnianie inwestycji i zakłócanie konkurencji w związku z dalszym uprzywilejowywaniem dostawców publicznych poprzez stosowanie cen regulowanych. W związku z tym EKES zastanawia się, jakie instrumenty są najważniejsze dla UE w celu zarządzania stosunkami z jej bardziej odległymi partnerami i czy powinna ona zrezygnować z relacji dostawca – kupujący na rzecz większego zbliżenia rynków energetycznych.

5.8 Zważywszy, że Rosja jest obecnie głównym dostawcą energii do UE, Komitet wzywa Komisję do kontynuowania działań na rzecz zawarcia nowej umowy między UE a Rosją, która powinna obejmować kompleksową umowę energetyczną. Także Rosja uzależniona jest od wielkości rynku UE. Tego rodzaju porozumienie byłoby istotnym przełomem i krokiem milowym w kierunku wspólnych działań UE w zakresie zewnętrznych stosunków energetycznych.

5.8.1 Podczas negocjacji nad tą umową należy zwrócić szczególną uwagę na wyjątkową pozycję państw bałtyckich, gdyż ich sieci energetyczne są zsynchronizowane z systemem rosyjskim, a nie z systemami UE. Państwa te są więc uzależnione wyłącznie od Rosji, jeśli chodzi o stabilność i regulację częstotliwości w ich systemach elektroenergetycznych.

5.9 Algieria, Libia oraz cały region eurośródziemnomorski, nadal stanowią istotny obszar zewnętrznej współpracy w zakresie energii.

5.10 Wreszcie Komitet stwierdził, że Azja Środkowa⁽¹⁸⁾ dysponuje „znacznymi potencjalnymi rezerwami energetycznymi, które oferują Europie dodatkowe i uzupełniające (w przeciwieństwie do alternatywnych) źródła energii” i wezwał do tego, by zdolność utrzymania takich powiązań wynikała z przyczyn praktycznych i ekonomicznych. EKES podkreślił także, że stosunki pomiędzy UE a tym regionem powinny być „ściśle i wzajemnie skoordynowane ze współpracą UE z Rosją, Chinami i Turcją”. Chiny są szczególnie ważne jako jeszcze jeden istotny odbiorca energii. Stąd konieczność położenia nacisku na ścisłą współpracę z tym krajem w kwestiach związanych z energią, technologią i zmianą klimatu.

Bruksela, 18 stycznia 2012 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ COM(2011) 539 wersja ostateczna, s. 9 (przypis 20).

⁽¹⁶⁾ Dz.U. C 318 z 29.10.2011, s. 150–154.

⁽¹⁷⁾ COM(2011) 105 wersja ostateczna.

⁽¹⁸⁾ Dz.U. C 248 z 25.8.2011, s. 49–54.